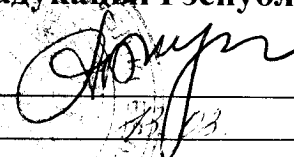

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Вучэбна-метадычнае аб'яднанне ВНУ
Рэспублікі Беларусь па гуманітарнай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы намеснік Міністра
адукацыі Рэспублікі Беларусь

_____ А.І. Жук
_____ 2009 г.

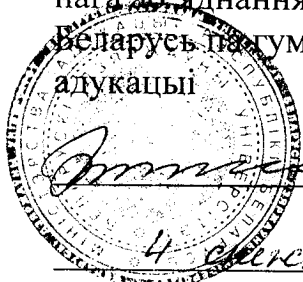
Рэгістрацыйны № ТД- 2. 074 /тып.

МЕТОДЫКА ВЫКЛАДАНИЯ ГІСТОРЫІ

Тыпавая вучэбная праграма
для вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасці
1-21 03 01 Гісторыя (па накірунках)

УЗГОДНЕНА

Старшыня Вучэбна-метадыч-
нага аб'яднання ВНУ Рэспублікі
Беларусь па гуманітарнай
адукацыі

_____ У.Л. Ключа
_____ 4 сентябры 2008 г.

УЗГОДНЕНА

Начальнік Упраўлення вышэйшай
і сярэдняй спецыяльнай адукацыі
Міністэрства адукацыі Рэспублікі Бе-
ларусь

_____ Ю. І. Міксюк
_____ 13 сентябры 2009 г.

Першы прарэктар Дзяржаўнай
установы адукацыі «Рэспубліканскі
інстытут вышэйшай школы»

_____ І. В. Казакова
_____ 11. 03 2009 г.

Эксперт-нормакантралёр

_____ Ф. М. Кляўдзевіч
_____ 11. 03 2009 г.

Мінск 2009

Складальнік:

М.С. Даўгяла, дацэнт кафедры гісторыі паўднёвых і заходніх славян Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

Рэцэнзенты:

Кафедра дапаможных гістарычных дысцыплін і метадыкі выкладання гісторыі Дзяржаўнай установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя М.Танка”;

І. В. Вашкевіч, кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры гуманітарных дысцыплін Дзяржаўнай установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі”.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ё ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

Кафедрай гісторыі паўднёвых і заходніх славян гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (пратакол № 11 ад 20 мая 2008 г.);

Навукова-метадычным саветам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (пратакол № 4 ад 22.05.2008 г.);

Навукова-метадычным саветам па гуманітарных спецыяльнасцях Вучэбна-метадычнага аб’яднання ВНУ Рэспублікі Беларусь па гуманітарнай адукацыі (пратакол № 4 ад 12. 09. 2008 г.)

Адказы за рэдакцыю: *М.С. Даўгяла*

Адказы за выпуск: *М.С. Даўгяла*

ЗМЕСТ

1.	Тлумачальная запіска.....	4
2.	Прыкладны вучэбна-тэматычны план	10
3.	Змест вучэбнай дысцыпліны.....	11
4.	Літаратура.....	17

1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Тыпавая вучэбная праграма новага пакалення па дысцыпліне «Методыка выкладання гісторыі» прызначана для засваення на першай ступені вышэйшай адукацыі студэнтамі, што навучаюцца па спецыяльнасці «Гісторыя» у вышэйшых навучальных установах Рэспублікі Беларусь. У ёй абноўлены змястоўны матэрыял, зроблены акцэнт на кампетэнтнасны падыход, значна пашырана самастойная праца студэнта, прадугледжана выкарыстанне сучасных інавацыйных педагогічных тэхналогій. У рамках узаемнага супрацоўніцтва выкладчыка і студэнта праграма выступае своеасаблівым «навігатарам» здабычы ведаў, інфармацыі і набыцця практыкаарыентаваных уменняў.

Вучэбная праграма дысцыпліны «Методыка выкладання гісторыі» распрацавана ў адпаведнасці з наступнымі нарматыўнымі і метадычнымі дакументамі:

— Макет адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі першай ступені (зацверджаны загадам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 13.06.2006 г. № 374);

— Адукацыйны стандарт «Вышэйшая адукацыя. Першая ступень. Спецыяльнасць 1-21 03 01 Гісторыя (па накірунках) (зацверджаны 29.05. 2008);

— Макет тыпавой вучэбнай праграмы дысцыпліны сацыяльна-гуманітарнага цыклу вышэйшай адукацыі першай ступені (Метадычныя рэкамендацыі для распрацоўшчыкаў тыпавых вучэбных праграм, 2007 г.). Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, 2007 г.;

— Парадак распрацоўкі, зацвярджэння і рэгістрацыі вучэбных праграм для першай ступені вышэйшай адукацыі (зацверджана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 28.12. 2007 г.).

У вучэбнай праграме ўлічаны наступныя патрабаванні адукацыйнага стандарта цыкла сацыяльна-гуманітарных дысцыплін:

1.1. Агульныя патрабаванні да фарміравання сацыяльна-асобасных кампетэнцый выпускніка

Агульныя патрабаванні да фарміравання сацыяльна-асобасных кампетэнцый выпускніка вызначаюцца наступнымі прынцыпамі:

— *гуманізацыі* як прыярытэтнага прынцыпу адукацыі, што забяспечвае асобасна-арыентаваны характар адукацыйнага працэсу і творчую рэалізацыю выпускніка;

— *фундаменталізацыі*, што спрыяе арыентацыі зместу дысцыплін сацыяльна-гуманітарнага цыклу на выяўленне сутнасных асноў і сувязей між разнастайнымі працэсамі навакольнага свету, прыродазнаўчымі і гуманітарнымі ведамі;

— *кампетэнтнаснага падыходу*, што вызначае сістэму патрабаванняў да арганізацыі адукацыйнага працэсу, накіраваных на ўмацаванне яго практычнай арыентаванасці, павышэнне ролі самастойнай працы студэнтаў пры вырашэнні

задач і сітуацый, якія мадэлююць сацыяльна-прафесійныя праблемы, фарміраванне ў выпускнікоў здольнасці дзейнічаць у зменлівых жыццёвых умовах;

— *сацыяльна-асобаснай падрыхтоўкі*, што забяспечвае фарміраванне ў студэнтаў сацыяльна-асобаснай кампетэнтнасці, заснаванай на адзінстве набытых гуманітарных ведаў і ўменняў, эмацыянальна-каштоўнасных адносін і сацыяльна-творчага вопыту з улікам інтарэсаў, патрэбаў і магчымасцей навучэнцаў;

— *міждысцыплінарнасці і інтэграцыі сацыяльна-гуманітарнай адукацыі*, рэалізацыя якіх забяспечвае цэласнасць вывучэння гуманітарных ведаў і іх узаемасувязь з сацыяльным кантэкстам будучай прафесійнай дзейнасці выпускніка.

У адпаведнасці з вышэйпаказанымі прынцыпамі выпускнік вышэйшай навучальнай установы пры падрыхтоўцы ў рэчышчы адукацыйнай праграмы першай ступені павінен набыць наступныя *сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі*:

- культурна-каштоўнаснай і асобаснай арыентацыі;
- грамадзянскасці і патрыятызму;
- сацыяльнага ўзаемадзеяння;
- камунікацыі;
- зберажэння здароўя;
- самаўдасканалення.

Замацаванне ў выпускніка сацыяльна-асобасных кампетэнцый спрыяе развіццю сацыяльна-прафесійнай кампетэцыі як інтэграванага выніку адукацыйнага працэсу ў ВНУ.

Выпускнік у выніку сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі павінен развіць наступныя *метапрадметныя кампетэнцыі*:

- валоданне метадамі сістэмнага і параўнаўчага аналізу;
- сфарміраванне крытычнага мыслення;
- валоданне ўменнямі праектаваць і прагназаваць;
- уменне вучыцца, павышаць кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця;
- уменне працаваць у камандзе;
- сфарміраванне асобасных якасцей: самастойнасці, адказнасці, арганізава-насці, мэтаскіраванасці і іншых матывацыйна-каштоўнасных і эмацыянальна-валявых якасцей.

1.2. Мэта і задачы вучэбнай дысцыпліны

Мэта дысцыпліны “Методыка выкладання гісторыі” – тэатрэтычная і практычная падрыхтоўка будучых настаўнікаў гісторыі. Задачамі курса з’яўляецца авалоданне студэнтамі асноўных тэарэтычных ведаў, выпрацоўка ўменняў, неабходных для арганізацыі працэсу навучання гісторыі, выяўленне асноўных развіваючых і выхаваўчых магчымасцей гісторыі.

У адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарта да кампетэнцый выпускніка па дысцыпліне «Методыка выкладання гісторыі» ён павінен:

ведаць:

- праблематыку і змест методыкі выкладання гісторыі, яе сувязь з іншымі дысцыплінамі;
- асноўныя дакументы, якія рэгулююць выкладанне гісторыі ў сярэдняй школе;
- сутнасць сучасных адукацыйных тэхналогій і асноўныя патрабаванні да іх;
- сучасныя патрабаванні да ўрока гісторыі, структуру і тыпалогію ўрокаў;
- перавагі і недахопы лекцыйна-семінарскай сістэмы навучання;
- асноўныя сродкі навучання, нетрадыцыйныя падыходы ў навучанні гісторыі;
- асноўныя метады вуснага навучання гісторыі, альтэрнатыўныя падыходы ў вывучэнні гісторыі;
- структуру гістарычных ведаў;
- прынцыпы пабудовы вучэбных праграм па гісторыі;
- прыёмы работы з храналогіяй і картай (контурнымі картамі);
- асноўныя віды паўтарэння і методыку іх арганізацыі;
- правілы адбору і дэманстрацыі наглядных дапаможнікаў;
- методыку фарміравання гістарычных паняццяў, уменняў;
- класіфікацыю метадаў навучання і іх характарыстыку;
- педагогічны этыкет настаўніка гісторыі, нормы паводзін у педагогічным і вучэбным калектыве;
- крытэрыі ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў вучняў;

умець:

- выкарыстоўваць лагічныя заданні на ўроках гісторыі;
- складаць каляндарна-тэматычныя планы;
- аналізаваць урок з пазіцыі сучасных патрабаванняў да яго правядзення;
- выкарыстоўваць нарматыўныя дакументы і метадычную літаратуру;
- аб’ектыўна ацэньваць веды вучняў;
- працаваць з археалагічным матэрыялам, арганізоўваць працу з крыніцамі на ўроках гісторыі;
- выкарыстоўваць наглядныя дапаможнікі на ўроках гісторыі;
- фарміраваць уяўленні аб гістарычных фактах, часе, прасторы;
- арганізоўваць працу з кнігай (падручнікам, хрэстаматый, навукова-папулярнай літаратурай і г.д.) на ўроках гісторыі і дома;
- выбіраць метады, прыёмы і сродкі навучання;
- вызначаць мэту і задачы ўрока, яго месца ў сістэме гістарычнай адукацыі;
- вызначаць узровень асобаснага развіцця вучняў;
- складаць план і план-канспект урока;
- выкарыстоўваць лекцыйна-семінарскую сістэму навучання ў сярэдняй школе;
- арганізоўваць рознаўзроўневае навучанне;
- ажыццяўляць структурна-функцыянальны аналіз вучэбнага матэрыялу.

1.3. Структура зместу вучэбнай дысцыпліны

У структуры зместу вучэбнай дысцыпліны вылучаюцца ўзбуджальныя дыдактычныя адзінкі (раздзел, модуль). Структура зместу вучэбнай дысцыпліны ўключае:

- Уводзіны;
- Раздзелы (модулі);
- Тэмы вучэбных заняткаў.

Па кожнаму вучэбнаму раздзелу (модулю) у адпаведнасці з мэтай і задачай па фарміраванню і развіццю ў студэнтаў прафесіянальных кампетэнцый выкладчыкам (кафедрай) праектуюцца і рэалізуюцца пэўныя лекцыйныя і семінарскія (практычныя) заняткі. Змест тыпавай праграмы па “Методыкі выкладання гісторыі” дазваляе вывучаць дысцыпліну і па праблемнаму, і па храналагічнаму прынцыпам.

Кафедры вышэйшых навучальных устаноў, што курыруюць выкладанне канкрэтнай дысцыпліны, распрацоўваюць рабочыя вучэбныя праграмы з улікам тыпавай праграмы, а таксама ў рамках універсітэцкіх акадэмічных свабодаў. Рабочыя вучэбныя праграмы адлюстроўваюць спецыфіку профілю ВНУ, уласных навукова-метадычных пазіцый і прафесіянальнага вопыту прафесарска-выкладчыцкага калектыву.

1.4. Метады (тэхналогіі) навучання

Па кожнаму вучэбнаму раздзелу (модулю) у адпаведнасці з яго мэтай і задачай па фарміраванню і развіццю ў студэнтаў прафесіянальных кампетэнцый выкладчыкам (кафедрай) праектуюцца і рэалізуюцца разнастайныя педагогічныя тэхналогіі. У ліку найбольш перспектыўных і эфектыўных сучасных інавацыйных адукацыйных сістэм і тэхналогій, што дазваляюць рэалізаваць сістэмна-дзейсны падыход кампетэнтнасці ў вучэбна-выхаваўчым працэсе, варта вылучыць: вучэбна-метадычныя комплексы; варыятыўныя мадэлі накіроўваемай самастойнай працы студэнтаў; блочна-модульныя, модульна-рейтынжавыя і крэдытныя сістэмы; інфармацыйныя тэхналогіі; методыкі актыўнага навучання.

У ліку эфектыўных педагогічных методак і тэхналогій, што спрыяюць актывізацыі пазнавальнай творчай дзейнасці студэнтаў, набыццю імі вопыту самастойнага вырашэння разнастайных задач, варта вылучыць:

- тэхналогіі праблемна-модульнага навучання;
- тэхналогіі модульна-рейтынжавага навучання;
- тэхналогіі вучэбна-даследчыцкай дзейнасці;
- камунікатыўныя тэхналогіі (калоквиумы, дыскусіі, круглыя сталы, прэс-канферэнцыі, вучэбныя дэбаты і інш.);
- гульнявыя тэхналогіі (арганізацыя і правядзенне дзелавых, ролевых, імітацыйных гульняў і інш.).

1.5. Накіроўваемая самастойная праца студэнтаў

Кампетэнтнасны падыход дапушчае істотнае ўзмацненне практычнай арыентаванасці адукацыйнага працэсу і ўзрастанне ролі накіроўваемай самастойнай працы студэнтаў у падрыхтоўцы спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй. Накіроўваемая самастойная праца студэнтаў арганізуецца рэктаратамі, дэканатамі, кафедрамі, выкладчыкамі ВНУ ў адпаведнасці з Палажэннем аб самастойнай працы студэнтаў, распрацаваным вышэйшай навучальнай установай. Пры гэтым патрэбна кіравацца існуючымі нарматыўнымі дакументамі (Стандарт), а таксама накопленым вопытам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і іншых ВНУ Рэспублікі Беларусь (Гл.: Сергеенкова В. В. Управляемая самостоятельная работа студентов. Модульно-рейтинговая и рейтинговая системы. Мн., 2004; Лобанов А. П., Дроздова Н. В. Управляемая самостоятельная работа студентов в контексте инновационных технологий. Мн., 2005; Педагогические основы самостоятельной работы студентов / Под ред. О. Л. Жук. Мн., 2005).

Накіроўваемая самастойная праца студэнтаў прадугледжвае выкананне тэстаў, здачу прамежкавых залікаў, выкананне кантрольных прац, напісанне рэфератаў, азнаямленне з вучэбнай, вучэбна-метадычнай і навуковай літаратурай, напісанне эсэ па праблемных тэмах, выкананне вучэбна-даследчыцкіх прац, стварэнне «партфоліо», стварэнне прэзентацый, электронных вучэбна-метадычных матэрыялаў і інш.

1.6. Дыягностыка сфарміраванасці кампетэнцый студэнта

Адукацыйным стандартам першай ступені цыклу вызначаецца наступная працэдура дыягностыкі:

- вызначэнне аб'екта дыягностыкі, якім з'яўляюцца кампетэнцыі выпускніка;
- выяўленне фактычных вучэбных дасягненняў студэнта з дапамогай крытэрыяльна-арыентаваных тэстаў і іншых сродкаў дыягностыкі;
- вымярэнне ступені адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням навучальнага стандарта;
- ацэнка вынікаў выяўлення і вымярэння адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням адукацыйнага стандарта (з дапамогай шкалы ацэнак).

Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнтаў на экзаменах па дысцыпліне ажыццяўляецца па дзесяцібальнай шкале.

Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнтамі вучэбнай дысцыпліны ажыццяўляецца кафедрай у адпаведнасці з выбранай ВНУ шкалай адзнак.

Для ацэнкі вучэбных дасягненняў студэнтаў выкарыстоўваюцца крытэрыі, зацверджаныя Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Пры дыягностыцы сфарміраванасці кампетэнцый выкарыстоўваюцца наступныя галоўныя сродкі: крытэрыяльна-арыентаваныя тэсты, кантрольныя працы (кантрольнае заданне), рэфераты, праекты і інш.

Вивучэнне курса “Методыка выкладання гісторыі” складае максімальна для спецыяльнасці 1-23 01 01 Гісторыя (па накірунках) 152 гадзіны, з іх 68 гадзін аўдыторных (42 – лекцыі, 26 – семінары).

Форма справаздачы – экзамен.

2. ПРЫКЛАДНЫ ВУЧЭБНА-ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№ п/п	Назва раздзелаў (модуляў) і тэм	Колькасць гадзін		
		Аўдытор ных	З іх	
			Лекцыі	Семінары
1.	Уводзіны.	6	4	2
2.	Тэарэтычныя асновы метадыкі навучання гіторыі			
3.	Метады і метадычныя прыёмы навучання гіторыі	4	2	2
4.	Урок гіторыі, яго адукацыйна- выхаваўчы змест	12	8	4
5.	Фарміраванне гістарычных ведаў школьнікаў. Храналогія і перыядызацыя ў гіторыі	10	6	4
6.	Развіццё пазнавальнай самастойнасці вучняў у працэсе навучання гіторыі.	10	6	4
7.	Пазаўрочная работа па гіторыі	6	4	2
8.	Праверка, ацэнка і ўлік ведаў, уменняў і навыкаў вучняў	10	6	4
9.	Прафесійныя і асабістыя якасці настаўніка гіторыі	6	4	2
10.	Пачатак прафесійнай дзейнасці	4	2	2
	Усяго	68	42	26

3. ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

1. УВОДЗІНЫ

Задачы і праблемы курса. Месца методыкі выкладання гісторыі ў сістэме педагагічных навук.

Асноўныя дакументы, якія рэгулююць выкладанне гісторыі ў сярэдняй школе. Асаблівасці новага зместу гістарычнай адукацыі. Паняцце аб стандартах гістарычнай адукацыі.

2. ТЭАРЭТЫЧНЫЯ АСНОВЫ МЕТОДЫКІ НАВУЧАННЯ ГІТОРЫІ

Методыка навучання гісторыі як навука. Прадмет методыкі. Узнікненне і развіццё айчыннай методыкі навучання гісторыі. Тры бакі навучання. Змест методыкі навучання гісторыі. Асаблівасці ўжывання прынцыпаў дыдактыкі ў навучанні гісторыі.

Важнейшыя праблемы метадычнай навукі. Устараненне перагрузкі вучняў. Даступнасць і вычарпальнасць матэрыялу, адабранага для навучання.

Цяжкасці, памылкі, надыхопы навуковых распрацовак па праблемах методыкі навучання гісторыі. Развіццё школьнага гістарычнага навучання.

Задачы выкладання гісторыі ў школе. Гісторыя як навука і як прадмет выкладання. Прызначэнне гісторыі-навукі і прадмета выкладання. Канцэпцыя гістарычнай адукацыі ў сярэдніх школах Рэспублікі Беларусь. Рэформа агульнаадукацыйнай школы і выкладанне гісторыі. Адукацыйная, выхаваўчая і развіваючая задачы і мэты выкладання гісторыі.

Структура школьнага курса гісторыі. Праграма і падручнікі. Навуковасць і даступнасць. Ілюстрацыйны матэрыял. Метадычны апарат. Афармленне падручнікаў.

3. МЕТАДЫ І МЕТАДЫЧНЫЯ ПРЫЁМЫ НАВУЧАННЯ ГІСТОРЫІ

Паняцце аб метадах навучання гісторыі. Варыятыўнасць паняцця “метад”. Метад як сукупнасць правілаў, якія вызначаюць прыёмы дзеяння. Крытэрыі азначэння метаду. Сістэма метадаў і метадычных прыёмаў навучання. Агульныя метады навучання гісторыі. Канкрэтныя метады: метады выкладання, метады навучання. Выбар метадаў навучання гісторыі. Крытэрыі выбару метаду канкрэтнага ўрока. Напаўненне метаду ўласцівай яму сукупнасцю спосабаў і прыёмаў дзеяння. Формы рэалізацыі метадаў.

4. УРОК ГІСТОРЫІ, ЯГО АДУКАЦЫЙНА-ВЫХАВАЎЧЫ ЗМЕСТ

Асноўныя патрабаванні да ўрока гісторыі. Спалучэнне навуковасці і даступнасці. Улік узроставых, індывідуальных і псіхалагічных асаблівасцей вучняў. Формы арганізацыі навучання і месца ўрока сярод іх. Тэма і змест урока. Патрабаванні да ўрока: дыдактычныя, да характару, да адбору і размяшчэння матэрыялу інш. Паслядоўнасць, лагічнасць і аргументаванасць

тлумачэння настаўнікам матэрыялу ўрока. Апора на веды вучняў і іх жыццёвы вопыт. Адыход ад стэрэатыпаў і шаблонаў у навучанні.

Класіфікацыя ўрокаў гісторыі. Структура навучання і вынікаючая з яго структура ўрока. Фактары, якія ўплываюць на структуру канкрэтнага ўрока. Мэта і задачы ўрока, іх вызначэнне. Адзінства задач урока: навучанне, развіццё і выхаванне. Адпаведнасць мэты і задач зместу ўрока. Тэмы ўрокаў гісторыі. Асноўныя прыкметы азначэння тыпу урока. Уводны ўрок. Урок па вывучэнню новага матэрыялу. Камбінаваны (састаўны) урок. Паўторна-абагульняючы ўрок. Урок праверкі і ўліку ведаў. Выбар тыпу урока.

Формы ўрокаў гісторыі. Выбар формы і метадычных варыянтаў урока. Неабходнасць чаргавання розных форм урокаў гісторыі. Урок-лекцыя; урок на базе тэхнічных сродкаў навучання (ТСН); урок работы з падручнікам, дакументам; урок-гульня; урок-семінар; урок-падарожжа (экскурсія) і інш.

Метадычныя варыянты ўрокаў гісторыі. Падрыхтоўка вучняў да ўспрымання новага матэрыялу. Паведамленне аб новых гістарычных даных. Арганізацыя асэнсавання і замацавання. Выпрацоўка ў вучняў уменняў і навыкаў. Прымненне засвоеных ведаў, уменняў і навыкаў.

Праверка ступені засваення. Выбар метадычных варыянтаў урока, іх змест.

Састаўленне плана і плана-канспекта ўрока гісторыі. Састаўныя часткі плана, плана-канспекта; паслядоўнасць іх састаўлення. Агульныя патрабаванні да плана, плана-канспекта. Формы плана, плана-канспекта. Рэкамендацыі па выкарыстанню плана-канспекта на ўроках. Складанне простага і разгорнутага плана.

Аналіз урока гісторыі. Асноўныя крытэрыі ацэнкі якасці ўрока гісторыі. Віды аналізу ўрока гісторыі. Аналіз асобнай структурнай часткі ўрока (праверка ведаў, пастаноўка задач, тлумачэнне новага матэрыялу, ацэнка ведаў вучняў і інш.). Аналіз сродкаў, метадаў і прыёмаў работы (абсталяванне ўрока, выкарыстанне ТСН, рэалізацыя міжкурсавых і міжпрадметных сувязей, выкарыстанне метадаў развіваючага навучання, арганізацыя практычнай работы і г.д.). Аналіз урока з пазіцыі сучасных патрабаванняў да яго правядзення (крытэрыяў ацэнкі).

5. ФАРМІРАВАННЕ ГІСТАРЫЧНЫХ ВЕДАЎ ШКОЛЬНІКАЎ. ХРАНАЛОГІЯ І ПЕРЫЯДЫЗАЦЫЯ Ў ГІСТОРЫІ

Стварэнне гістарычных уяўленняў на уроках гісторыі. Сутнасць катэгорыі, уяўленне. Роля фактаў і вобразаў у навучанні гісторыі. Метадычныя сродкі і прыёмы фарміравання гістарычных уяўленняў. Роля гістарычных уяўленняў у залежнасці ад узросту вучняў. Асноўныя крытэрыі іх якасці.

Фарміраванне паняццяў у працэсе навучання гісторыі. Сутнасць катэгорыі “паняцце”. Віды паняццяў. Прыёмы работы з гістарычнымі паняццямі. Асаблівасці і паслядоўнасць фарміравання гістарычных паняццяў. Дыферэнцыраваны падыход да працы над гістарычнымі паняццямі. Афармленне і вядзенне слоўнікаў гістарычных паняццяў.

Нагляднасць як сродак фарміравання гістарычных ведаў. Роля нагляднасці ў гістарычным пазнанні. Сродкі нагляднасці. Метадычныя прыёмы нагляднага навучання. Прымяненне выяўленчай нагляднасці: работа з карцінай і ілюстрацыяй; паказ партрэта і карыкатуры; выкарыстанне дошкі і крэйды. Умоўная нагляднасць у навучанні. Віды умоўнай нагляднасці. Прыёмы работы з табліцамі, дыяграмамі і схемамі. Гістарычная карта, яе нагрузка і віды. Прыёмы работы з картай.

Храналогія і перыядызацыя ў гісторыі. Месца, роля і значэнне дат у гістарычных ведах школьнікаў. Асаблівасці лічэння гадоў у гісторыі. Класіфікацыя дат. Прымяненне метадычных сродкаў і прыёмаў вывучэння храналогіі і перыядызацыі. Складанне храналагічных і сінхраністычных табліц.

6. РАЗВІЦЦЁ ПАЗНАВАЛЬнай САМАСТОЙНАсці ВУЧНЯЎ у ПРАЦЭСЕ НАВУЧАННЯ ГІСТОРЫі.

Роля актыўнасці і самастойнасці вучня ў навучанні. Віды засваення ведаў: засваенне гатовых ведаў. Падача матэрыялу ў гатовым выглядзе. Адрозненне гатовых ведаў ад перапрацаваных. Праблемна-пошукавы шлях выкладання. Перавага засваення ведаў на выснове актыўнасці і самастойнасці. Прыёмы актывізацыі ўвагі вучняў у ходзе ўрока.

Метадычная сістэма самастойнай работы вучняў з крыніцамі інфармацыі. Шляхі выпрацоўкі ў вучняў здольнасцей да работы з крыніцамі інфармацыі. Выпрацоўка ўменняў распазнаваць характэрныя элементы ў тыповых падзеях і з'явах. Веданне асноўных відаў крыніц, іх спецыфіка і формы. Авалодванне прыёмамі работы з рознымі крыніцамі. Памятка вучням да самастойнай работы. Выкарыстанне дамашніх заданняў веернага тыпу.

Развіццё самастойнасці вучняў у аднаўленні гістарычных ведаў. Шляхі выпрацоўкі ў вучняў здольнасцей да аднаўлення гістарычных ведаў. Просты пераказ. Перапрацаванае аднаўленне. Спосабы пераўтвораўнага аднаўлення. Складанне табліцы, графіка, схемы па сюжэту. Арганізацыя пошукавай работы вучняў на ўроках гісторыі. Прыёмы актывізацыі самастойнай пазнавальнай дзейнасці вучняў. Развіццё самастойнасці вучняў пры растлумачэнні гістарычных з'яў. Выкарыстанне рознаўзроўневых заданняў.

Раскрыццё настаўнікам сутнасці гістарычнага працэсу. Заахвочванне, разбор і карэкціроўка самастойнасці тлумачэння вучнямі гістарычных з'яў. Роля эўрыстычнай гутаркі. Этапы фарміравання здольнасцей тлумачыць гістарычныя з'явы: сцісласць адказу, самастойныя вывады, тэарэтычныя вывады, самастойнае выяўленне і тлумачэнне нераскрытых настаўнікам праблем. Спосабы развіцця самастойнасці вучняў у тлумачэнні гістарычных з'яў. Роля свядомасці ў развіцці пазнавальнай самастойнасці вучняў. Работа "малымі групамі" і г.д.

7. ПАЗАЎРОЧНАЯ РАБОТА ПА ГІСТОРЫІ

Навучальна-выхаваўчае значэнне пазаўрочнай работы. Урок і пазаўрочная работа: пераемнасць і адметныя рысы. Магчымасці пазаўрочнай работы па гісторыі. Асноўныя віды пазаўрочнай работы.

Змест пазаўрочнай работы па гісторыі. Кіраванне пазакласным чытаннем вучняў. Палітычныя інфармацыі. Гістарычныя канферэнцыі, тэматычныя вечары і алімпіяды па гісторыі. Прадметныя тыдні і дэкады. Гістарычныя гурткі і таварыствы. Экскурсіі. Стварэнне музеяў. Выкарыстанне ЭВМ ў пазаўрочнай рабоце па гісторыі.

Факультатывы.

Пазакласная работа старшакласнікаў. Конкурсы эрудытаў: “Што? Дзе? Калі?”, “Поле цудаў”, “Турніры цікаўных” і інш. Аукцыён ведаў. Палітклубы. Краязнаўчая работа. Паходы.

8. ПРАВЕРКА, АЦЭНКА І ЎЛІК ВЕДАЎ, УМЕННЯЎ І НАВЫКАЎ ВУЧНЯЎ

Сутнасць праверкі і ацэнкі ведаў вучняў. Неабходнасць праверкі і ацэнкі ўменняў і навыкаў. Першапачатковая і адтэрміновая праверкі. Крытэрыі выяўлення ведаў вучняў. Розніца ў ацэнках пры першапачатковай і адтэрмінаванай праверках. Улік праграмных патрабаванняў пры праверцы ведаў і ўменняў. Нормы ацэнак па гісторыі.

Арганізацыя праверкі вынікаў навучання. Сістэматычнасць праверкі ведаў. Характар праверкі ведаў. Патрабаванні да праверкі. Асаблівасці праверкі на ўроках, яе колькасныя магчымасці. Праверка ведаў вучня, які прапусціў урок.

Метадычныя прыёмы праверкі ведаў. Неабходнасць авалодвання метадыкай праверкі. Спецыфічнасць прыёмаў праверкі ў залежнасці ад зместу матэрыялу, яго ўспрымання; самастойнасці адказаў, індывідуальнага ці калектыўнага кантролю, сістэматычнасць праверак. Выбар прыёмаў, іх характарыстыка. Арганізацыя заліковай праверкі ведаў. Тыпы і віды залікаў. Сістэма работы па падрыхтоўцы вучняў да экзамена па гісторыі. Віды і формы правядзення экзамену. Асаблівасці правядзення экзамену па гісторыі Беларусі ў 9-м класе.

Ацэнка, каменціраванне і ўлік ведаў вучняў. Элементы ацэнкі. Улік аб’ектыўных і суб’ектыўных фактараў пры ацэнцы ведаў школьнікаў. Спалучэнне адзнакі з пахвалой або ўшчуваннем. Ацэначнае меркаванне аб узроўні ведаў вучня, спосабы яго захавання. Журнальная адзнака. Методыка вывядзення ацэнак за чвэрць і за год. экзамен па гісторыі, яго методыка і разнавіднасць. Спрэчныя сітуацыі пры выстаўленні адзнак і іх вырашэнне.

9. ПРАФЕСІЙНЫЯ І АСАБІСТЫЯ ЯКАСЦІ НАСТАЎНІКА ГІСТОРЫІ

Кіруючая роля настаўніка ў вучэбным і выхаваўчым працэсе. Пазіцыя настаўніка гісторыі ў сучаснай школе. Настаўнік гісторыі і яго роля ў грамадскім жыцці школы. Магчымасці ўзмацнення кіруючай ролі настаўніка па выхаванню вучняў, арганізацыі іх навучання і па кіраўніцтву пазнавальнай дзейнасцю. Змест работы класнага кіраўніка.

Павышэнне прафесійнай кампетэнтнасці настаўніка гісторыі. Веды і ўменні, неабходныя настаўніку гісторыі: валоданне канцэптуальнымі прынцыпамі гістарычнай адукацыі; добрае веданне гісторыі, філасофіі, эканомікі, паліталогіі, сацыялогіі; шырокі агульнакультурны круггляд; валоданне метадыкай навучання, ўключаючы веды па педагогіцы і псіхалогіі. Валоданне асобнымі раздзелаў вучэбных праграм па літаратуры, географіі, біялогіі, фізіцы, хіміі, астраноміі для ажыццяўлення міжпрадметных сувязей. Сутнасць сістэмы павышэння кваліфікацыі настаўніка-гісторыка. Курс павышэння кваліфікацыі. Метадычнае аб'яднанне настаўнікаў гісторыі. Стажорская практыка маладога спецыяліста. Самаадукацыя. Аналіз і абагульненне перадавога вопыту. Курсавое навучанне.

Педагагічныя паводзіны настаўніка ў педагагічным і вучнёўскім калектывах. Крытэрыі годнасці і пераймання для вучняў. Сутнасць педагагічнага такту і ўменне яго прытрымлівацца.

Педагагічная тэхніка, уменне выкарыстоўваць яе ў практыцы. Знешні выгляд і агульная культура настаўніка. Яго асабісты прыклад у выхаванні. Экстрэмальныя педагагічныя сітуацыі. Характэрныя недахопы пачынаючага настаўніка.

10. ПАЧАТАК ПРАФЕСІЙНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Прыезд маладога спецыяліста на месца працы. Гутаркі з кіраўніцтвам аддзела адукацыі і школы. Знаёмства з школай, дакументацыяй, літаратурай і кабінетам гісторыі. Праграмы па гісторыі. Метадычныя рэкамендацыі да новага навучальнага года. Падручнікі. Метадычная літаратура да іх. Сродкі навучання. Патрабаванні адзінага моўнага і арфаграфічнага рэжыму.

Работа з дакументацыяй. Класны журнал. Асабовыя справы вучняў. Журнал гурткавай работы. Каляндарна-тэматычныя планы. План работы кабінета гісторыі.

Метадычная вучоба. Распрацоўка плана праходжання стажорскай практыкі. Узаемаадносіны маладога спецыяліста з кіраўніком стажорскай практыкі. Справаздача аб праходжанні стажорскай практыкі. Вывучэнне перадавога вопыту работы настаўнікаў гісторыі і знаёмства з вопытам работы лепшых настаўнікаў іншых прадметаў. Падрыхтоўка да ўдзелу ў першым метадычным аб'яднанні настаўнікаў гісторыі. Знаёмства з планам работы метадычнага аб'яднання.

Падрыхтоўка да класнага кіраўніцтва. Знаёмства па класным журнале з паспяховасцю і сямейнымі абставінамі вучняў свайго класа. Вывучэнне асабовых спраў. Гутаркі з псіхолагам, сацыяльным педагогам і былым класным кіраўніком у мэтах знаёмства з індывідуальнымі асаблівасцямі вучняў. Распрацоўка плана выхаваўчай работы класнага кіраўніка.

Першы ўрок гісторыі. Праграмныя патрабаванні да ўводнага ўрока. Знаёмства з вучэбным матэрыялам. Адбор сродкаў навучання. Састаўленне плана і плана-канспекта ўрока гісторыі. Паводзіны настаўніка на яго першым самастойным уроку.

ЛІТАРАТУРА

АСНОЎНАЯ

Падручнікі і навучальныя дапаможнікі

- Актуальные вопросы методики обучения истории. М., 1984.
- Вагин А.А. Методика преподавания истории в школе. М., 1968.
- Вагин А.А. Методика обучения истории в школе. М., 1972.
- Вяземский Е.Е., Стрелова О.Ю. Методические рекомендации учителю истории. Основы профессионального мастерства. М., 2000.
- Вяземский Е.Е., Стрелова О.Ю. теория и методика преподавания истории. Учебник для студентов ВУЗ. М., 2003.
- Короткова М.В. Наглядность на уроках истории. М., 2000.
- Методика преподавания истории в средней школе. М., 1986.
- Степанищев А.Т. Методика преподавания и изучения истории: учебное пособие для студентов ВУЗ. В 2 ч. М., 2002.
- Студеникин М.Т. Методика преподавания истории в школе. Учебник для студентов ВУЗ. М., 2000.
- Шогин В.В. Методика преподавания истории в школе: новая технология лично-отно-ориентированного исторического образования: учебное пособие /В.В.Шогин. – Ростов н/Д. 2007.

ДАДАТКОВАЯ

- Абдулаев Э.Н., Морозов А.Ю., Сухов В.В. Рабочая книга по истории.М., 1995.
- Внутрипредметные и межпредметные связи в обучении истории /Под ред. А.Г.Колосова. М., 1990.
- Гончарова Т.И. Исторические вечера в школе: Книга для учителя. Из опыта работы. М., 1992.
- Грицевский И.М. Работа учителя с учебником при подготовке к уроку истории: Из опыта работы. М., 1987.
- Каплан С.Б. Я делаю уроки: методика преподавания истории. Методическое пособие. Минск, 1991.
- Короткова М.В., Студеникин М.Т. Практикум по методике преподавания истории в школе. М., 2000.
- Кулагина Г.А. Сто игр по истории: Пособие для учителя. М., 1983.
- Лебедева И.М. Организация и проведение исторических олимпиад в 6 – 9 классах. Книга для учителя: Из опыта работы. М., 1990.
- Озерский И.З. Начинающему учителю истории: Из опыта работы. М., 1987.
- Степанищев А.Т. Методический справочник учителя истории. М., 2000.
- Теория и методика обучения истории. Словарь-справочник. М., 2007.